

ĐỔI MỚI PHƯƠNG PHÁP GIẢNG DẠY MÔN MÀU SẮC VÀ HÌNH CƠ BẢN TRONG ĐÀO TẠO MỸ THUẬT ỨNG DỤNG

ThS. Nguyễn Thu Trang

Trường Đại học Mỹ thuật Công nghiệp

Tác giả liên hệ: nguyenthutrang.mtc@gmail.com

Ngày nhận: 12/9/2025

Ngày nhận bản sửa: 05/10/2025

Ngày duyệt đăng: 24/10/2025

DOI: 10.71192/599336lucuhi

Tóm tắt

Màu sắc và Hình cơ bản là học phần nền tảng trong đào tạo mỹ thuật ứng dụng, giữ vai trò định hình tư duy thẩm mỹ và năng lực sáng tạo cho sinh viên. Bài viết tập trung phân tích vai trò của màu sắc và hình cơ bản trong phát triển ngôn ngữ tạo hình, đồng thời, chỉ ra những hạn chế trong nội dung, phương pháp và điều kiện giảng dạy hiện nay ở Việt Nam. Trên cơ sở đó, nghiên cứu đề xuất một số giải pháp đổi mới, bao gồm: điều chỉnh chương trình đào tạo theo hướng tích hợp sáng tạo, áp dụng phương pháp dạy học tương tác và dự án, ứng dụng công nghệ số trong giảng dạy, cùng với nâng cao năng lực giảng viên và cải thiện cơ sở vật chất. Những khuyến nghị này góp phần nâng cao hiệu quả đào tạo, đáp ứng yêu cầu phát triển nguồn nhân lực thiết kế trong bối cảnh mới.

Từ khóa: Màu sắc, hình cơ bản, đổi mới giảng dạy.

Innovating Teaching Methods for Color Theory and Basic Shapes in Applied Art Education

Nguyen Thu Trang, MA.

University of Art and Design

Corresponding Author: nguyenthutrang.mtc@gmail.com

Abstract

Color and Basic Forms are fundamental courses in applied fine arts education, playing a crucial role in shaping students' aesthetic thinking and creative capacity. This paper analyzes the role of color and basic forms in the development of visual language, while also highlighting current limitations in content, teaching methods, and learning conditions in Vietnam. Based on this analysis, the study proposes several innovations, including revising curricula toward creative integration, adopting interactive and project-based learning methods, applying digital technologies in teaching, as well as improving lecturers' competencies and enhancing facilities. These recommendations aim to improve training effectiveness and meet the growing demand for skilled design professionals in the contemporary context.

Keywords: Color, Basic form, innovating teaching.

1. Đặt vấn đề

Trong hệ thống đào tạo mỹ thuật ứng dụng, học phần Màu sắc và Hình cơ bản đóng vai trò then chốt trong việc hình thành tư duy thị giác, ngôn ngữ tạo hình và năng lực sáng tạo của sinh viên. Tuy nhiên, thực tiễn cho thấy việc giảng dạy học phần này tại nhiều cơ sở đào tạo còn bộc lộ những bất cập, như nội dung chưa đồng bộ, phương pháp truyền thụ còn nặng về sao chép, cơ sở vật chất chưa đáp ứng yêu cầu thực hành. Trong bối cảnh giáo dục đại học đang chuyển hướng mạnh mẽ sang đào tạo theo năng lực và tích hợp công nghệ, yêu cầu đổi mới phương pháp giảng dạy môn Màu sắc và Hình cơ bản trở nên cấp thiết. Bài

viết này nhằm phân tích cơ sở lý luận, thực trạng giảng dạy tại Việt Nam, từ đó, đề xuất các giải pháp khả thi để nâng cao chất lượng đào tạo.

2. Cơ sở lý luận và thực tiễn

Màu sắc và Hình cơ bản là một học phần nền tảng trong đào tạo mỹ thuật ứng dụng. Trước hết, bài viết làm rõ tác động của màu sắc đối với tư duy sáng tạo và cảm xúc thẩm mỹ của sinh viên. Vai trò của hình cơ bản trong việc hình thành ngôn ngữ tạo hình, tổ chức bố cục và phát triển khả năng khái quát. Đồng thời, bài viết chỉ ra mối quan hệ gắn kết giữa hai yếu tố này, cùng thực trạng giảng dạy hiện nay để định hướng đổi mới phương pháp.

2.1. Vai trò của màu sắc trong phát triển tư duy nghệ thuật

Màu sắc từ lâu đã được coi là một trong những yếu tố cốt lõi trong nghệ thuật thị giác [1]. Không chỉ mang tính chất trang trí, màu sắc còn là ngôn ngữ biểu đạt, phản ánh thế giới quan và cảm xúc nội tâm của con người. Đối với sinh viên mỹ thuật ứng dụng, màu sắc đóng vai trò đặc biệt trong việc khơi dậy trí tưởng tượng, hình thành tư duy sáng tạo và phát triển khả năng thẩm mỹ.

Khi tiếp cận môn học Màu sắc và Hình cơ bản, sinh viên thường bắt đầu bằng việc nghiên cứu các quy luật phối màu, độ đậm nhạt, sắc độ và tương phản. Quá trình này không chỉ rèn luyện kỹ năng kỹ thuật mà còn giúp người học phát triển khả năng cảm nhận tinh tế, biết phân tích và đánh giá sự tác động của màu sắc đến thị giác và cảm xúc. Việc nắm vững các nguyên lý màu là nền tảng để sinh viên tạo ra bố cục hài hòa, từ đó, thể hiện được ý tưởng và thông điệp nghệ thuật một cách rõ ràng, có chiều sâu [1-2].

Màu sắc còn là phương tiện quan trọng để khơi gợi cảm xúc và trí tưởng tượng. Một gam màu ấm có thể mang lại sự gần gũi, nồng nhiệt, trong khi gam màu lạnh lại gợi sự yên tĩnh, sâu lắng. Thông qua quá trình trải nghiệm, sinh viên dần nhận ra sức mạnh biểu đạt của từng sắc độ, từ đó, biết cách vận dụng màu để truyền tải thông điệp và cá tính sáng tạo riêng. Chính sự đa dạng và linh hoạt trong ứng dụng màu sắc giúp người học rèn luyện tư duy mở, biết cách tiếp cận vấn đề dưới nhiều góc nhìn khác nhau [2].

Trong thực hành mỹ thuật ứng dụng, màu sắc không đứng riêng lẻ, mà luôn gắn với hình thức và nội dung thiết kế. Sự kết hợp giữa màu sắc và hình cơ bản giúp bài đạt sự cân bằng giữa cấu trúc và cảm xúc, đồng thời, tạo ra tính nhận diện rõ ràng. Những sản phẩm thành công trong thiết kế đồ họa, thời trang, nội thất hay truyền thông thị giác đều khai thác tối đa sức mạnh của màu sắc trong việc gây ấn tượng và kết nối với công chúng [3].

Có thể khẳng định rằng màu sắc vừa là phương tiện truyền đạt, vừa là động lực thúc đẩy quá trình sáng tạo. Việc giảng dạy màu sắc cho sinh viên không chỉ nhằm mục tiêu rèn luyện kỹ năng phối hợp, mà còn hướng tới việc hình thành tư duy thẩm mỹ, nuôi dưỡng cảm xúc nghệ thuật và khuyến khích bản sắc cá nhân [1]. Nhờ vậy, màu sắc trở thành chìa khóa giúp sinh viên mở rộng biên độ sáng tạo, phát triển năng lực nghệ thuật một cách toàn diện, đáp ứng yêu cầu của xã hội đương đại.

2.2. Vai trò của hình cơ bản trong hình thành ngôn ngữ tạo hình

Nếu màu sắc được xem như linh hồn của tác phẩm nghệ thuật thì hình cơ bản chính là bộ khung, là nền tảng cấu trúc tạo nên mọi bố cục. Trong đào tạo mỹ thuật ứng dụng, việc nghiên cứu và thực hành với hình cơ bản có ý nghĩa quan trọng vì giúp sinh viên hiểu sâu về cấu trúc thị giác, phát triển tư duy hình khối và xây dựng ngôn ngữ tạo hình vững chắc [3].

Hình cơ bản bao gồm những dạng thức đơn giản nhất như vuông, tròn, tam giác, khối lập phương, khối cầu, khối trụ... Dù mang tính trừu tượng, chúng lại là “hạt nhân” của mọi hình thái phức tạp trong nghệ thuật và thiết kế. Khi luyện tập với hình cơ bản, sinh viên rèn khả năng quan sát, phân tích đối tượng và quy về những đơn vị hình khối giản lược. Đây là kỹ năng then chốt giúp người học kiểm soát bố cục, tỷ lệ, sự cân bằng và nhịp điệu trong sáng tác [1,3].

Hình cơ bản cũng đóng vai trò như một loại ngôn ngữ thị giác mang tính phổ quát. Mọi dạng hình đều gắn với những giá trị biểu tượng và cảm xúc khác nhau. Ví dụ, hình tròn thường tạo cảm giác mềm mại, chuyển động, gắn liền với sự toàn vẹn và chu kỳ; hình vuông gợi cảm giác chắc chắn, ổn định và trật tự; trong khi tam giác lại đem đến ấn tượng về sự căng thẳng, động lực và hướng đi [3]. Khi nắm được đặc trưng tâm lý thẩm mỹ này, sinh viên biết cách lựa chọn và sắp đặt hình khối nhằm nhấn mạnh thông điệp trong mỗi dạng bài.

Trong thực hành mỹ thuật ứng dụng, hình cơ bản là bước khởi đầu để phát triển thành bố cục phức tạp. Một poster, logo, sản phẩm nội thất hay thiết kế thời trang đều cần đến cấu trúc hình học làm nền. Nhờ đó, hình cơ bản không chỉ rèn luyện tư duy hình tượng mà còn giúp sinh viên gắn kết nghệ thuật với yêu cầu công năng và tính ứng dụng [1-2]. Sự vững chắc về cấu trúc hình học chính là cơ sở để màu sắc phát huy trọn vẹn sức biểu đạt, đồng thời, tạo nên tính hài hòa cho toàn bộ thiết kế.

Có thể nói, hình cơ bản là công cụ định hình tư duy thị giác, tạo dựng nền móng vững chắc cho mọi sáng tác nghệ thuật. Việc giảng dạy hình cơ bản cho sinh viên không dừng lại ở việc sao chép hình thức, mà còn khuyến khích khám phá mối quan hệ giữa hình, không gian và cảm xúc. Từ đó, sinh viên có thể tạo ra ngôn ngữ tạo hình riêng, phát triển cá tính sáng tạo và đáp ứng những chuẩn mực thẩm mỹ ngày càng cao trong xã hội hiện đại [3].

2.3. Thực trạng đào tạo môn Màu sắc và Hình cơ bản trong các cơ sở đào tạo mỹ thuật ứng dụng tại Việt Nam

Trong hệ thống đào tạo mỹ thuật ứng dụng, môn Màu sắc và Hình cơ bản luôn được xác định là học phần khởi đầu, đặt nền móng cho toàn bộ quá trình rèn luyện tư duy thẩm mỹ và sáng tạo. Tuy nhiên, thực trạng đào tạo hiện nay cho thấy còn nhiều bất cập cần được nhìn nhận và khắc phục.

Thứ nhất, sự thiếu đồng bộ trong nội dung chương trình giữa các cơ sở đào tạo. Ở những trường có truyền thống mỹ thuật lâu năm, giáo trình được xây dựng tương đối bài bản, kết hợp cả lý thuyết và thực hành, đồng thời khuyến khích sáng tạo cá nhân. Sinh viên được tiếp cận với hệ thống bài tập đa dạng từ nghiên cứu vòng tròn màu, phối màu bổ sung, tương phản đến luyện tập hình khối cơ bản và bố cục. Tuy nhiên, tại nhiều trường ngoài công lập hoặc các cơ sở mới mở ngành, nội dung giảng dạy thường giản lược, thiên về lý thuyết mô tả, ít chú trọng đến thực hành sáng tạo. Điều này khiến sinh viên thiếu cơ hội trải nghiệm và khó phát huy tư duy sáng tạo độc lập [4].

Thứ hai, phương pháp giảng dạy còn nặng tính truyền thống. Phần lớn giảng viên vẫn áp dụng lối truyền đạt một chiều, trong khi sinh viên giữ vai trò tiếp nhận thụ động. Các bài tập thường lặp lại, chú trọng sao chép kỹ thuật hơn là khuyến khích khám phá và phản biện. Mặc dù một số cơ sở đã thử nghiệm các phương pháp mới như học qua dự án, thảo luận nhóm hay ứng dụng phần mềm thiết kế, nhưng chưa trở thành phổ biến [5]. Sự chậm đổi mới này ảnh hưởng đến khả năng tự duy độc lập, sáng tạo và kỹ năng giải quyết vấn đề của sinh viên trong bối cảnh giáo dục hiện đại.

Thứ ba, cơ sở vật chất và điều kiện giảng dạy cũng tạo ra sự khác biệt đáng kể. Một số trường đại học lớn tại Hà Nội và TP. Hồ Chí Minh có trang thiết bị hiện đại, hỗ trợ học tập trực quan; trong khi đó, nhiều cơ sở đào tạo ở địa phương hoặc trường ngoài công lập còn hạn chế về phòng học chức năng, thiết bị trình chiếu, phần mềm hỗ trợ. Điều này ảnh hưởng trực tiếp đến hiệu quả giảng dạy và khả năng sáng tạo của sinh viên [4].

Đặc biệt, việc ứng dụng công nghệ số trong giảng dạy môn học còn hạn chế. Sinh viên vẫn chủ yếu học bằng các phương tiện thủ công như bút, màu nước, bột màu. Trong khi đó, xu hướng quốc tế đã phổ biến việc sử dụng phần mềm mô

phỏng màu sắc, dựng hình 3D và công nghệ AR/VR để mở rộng khả năng sáng tạo [6]. Khoảng cách này cho thấy sự cần thiết phải tích hợp mạnh mẽ hơn công nghệ số vào giảng dạy.

Thứ tư, mức độ gắn kết với nhu cầu thực tiễn ngành nghề còn hạn chế. Theo Chung (2024), màu sắc trong thiết kế không chỉ mang tính kỹ thuật mà còn là công cụ biểu đạt cảm xúc, góp phần truyền tải thông điệp và tạo dấu ấn cho sản phẩm. Việc chưa khai thác triệt để khía cạnh này trong giảng dạy khiến nhiều sinh viên cảm thấy môn học khô khan, thiếu tính ứng dụng, khó thấy được sự liên hệ giữa kiến thức cơ bản với các lĩnh vực như đồ họa, nội thất, thời trang hay truyền thông đa phương tiện [7].

Tóm lại, có thể thấy rằng việc giảng dạy học phần Màu sắc và Hình cơ bản tại Việt Nam hiện đang đứng trước thách thức lớn. Sự bất cập về chương trình, phương pháp và ứng dụng thực tiễn đòi hỏi một quá trình đổi mới toàn diện. Nếu không có sự thay đổi kịp thời, môn học khó phát huy vai trò nền tảng, ảnh hưởng trực tiếp đến chất lượng đào tạo nguồn nhân lực sáng tạo trong lĩnh vực mỹ thuật ứng dụng.

3. Giải pháp và thảo luận

Từ thực trạng đào tạo học phần Màu sắc và Hình cơ bản tại các cơ sở đào tạo mỹ thuật ứng dụng ở Việt Nam, có thể nhận thấy nhu cầu đổi mới đang trở nên cấp thiết. Việc đổi mới này cần triển khai đồng bộ trên các phương diện: chương trình, phương pháp, công nghệ và môi trường học tập.

Thứ nhất, đổi mới nội dung chương trình theo hướng cân bằng giữa lý thuyết và thực hành. Chương trình giảng dạy hiện nay ở nhiều trường còn nặng về kiến thức mô tả, thiếu chiều sâu thực hành sáng tạo. Cần bổ sung các bài tập mang tính ứng dụng như thiết kế poster, logo, sản phẩm nội thất hoặc thời trang dựa trên nguyên lý màu sắc và hình cơ bản. Việc này không chỉ giúp sinh viên củng cố lý thuyết mà còn gắn kết môn học với thực tiễn ngành nghề, nâng cao năng lực giải quyết vấn đề thiết kế.

Thứ hai, đổi mới phương pháp giảng dạy theo hướng phát huy tính chủ động của người học. Thay vì chỉ truyền đạt một chiều, giảng viên cần áp dụng các phương pháp dạy học tích cực như học qua dự án (project-based learning), thảo luận nhóm, phản biện và trình bày ý tưởng. Cách tiếp cận này phù hợp với định hướng giáo dục sáng tạo quốc tế, vốn nhấn mạnh vai trò

trải nghiệm và sáng tạo cá nhân trong quá trình học tập [1-2]. Tại Việt Nam, việc áp dụng mô hình này bước đầu cho thấy hiệu quả, đặc biệt khi sinh viên có cơ hội trình bày sản phẩm và nhận phản hồi trực tiếp từ cả giảng viên và bạn học.

Thứ ba, ứng dụng công nghệ số vào giảng dạy và học tập. Các công cụ thiết kế số, phần mềm mô phỏng màu sắc, dựng hình 3D và nền tảng học trực tuyến cần được đưa vào chương trình. Điều này vừa phù hợp với xu hướng chuyển đổi số trong giáo dục, vừa tạo điều kiện cho sinh viên thử nghiệm nhanh chóng, tiết kiệm chi phí và mở rộng khả năng sáng tạo. Trên thế giới, nhiều trường mỹ thuật đã tích hợp công cụ số để sinh viên rèn luyện kỹ năng phối màu và bố cục trong môi trường mô phỏng [3]. Việc đưa công nghệ này vào giảng dạy tại Việt Nam sẽ rút ngắn khoảng cách giữa đào tạo và yêu cầu nghề nghiệp.

Thứ tư, tăng cường gắn kết với nhu cầu xã hội và thị trường lao động. Màu sắc và hình cơ bản không chỉ phục vụ cho các bài tập học thuật mà còn là nền tảng trong thiết kế đồ họa, nội thất, thời trang và truyền thông đa phương tiện. Do đó, chương trình đào tạo cần có sự tham khảo ý kiến từ doanh nghiệp và chuyên gia để đảm bảo nội dung giảng dạy phù hợp với xu hướng thẩm mỹ và công nghệ mới.

Thứ năm, xây dựng môi trường học tập sáng tạo và khuyến khích bản sắc cá nhân. Sinh viên cần được khích lệ thử nghiệm, chấp nhận sai lầm và phát triển phong cách riêng. Đây là yếu tố quan trọng

giúp đào tạo nguồn nhân lực sáng tạo có bản lĩnh, không chỉ giỏi kỹ năng mà còn có tư duy độc lập và khả năng đổi mới.

Tóm lại, đổi mới giảng dạy học phần Màu sắc và Hình cơ bản tại Việt Nam đòi hỏi một chiến lược toàn diện, trong đó, sự kết hợp giữa kinh nghiệm quốc tế và điều kiện thực tiễn trong nước sẽ tạo tiền đề nâng cao chất lượng đào tạo. Điều này không chỉ giúp môn học phát huy đúng vai trò nền tảng, mà còn biến nó thành bộ phận cho những thế hệ nhà thiết kế ứng dụng giàu bản lĩnh và sáng tạo, đáp ứng yêu cầu ngày càng cao của xã hội hiện đại.

4. Kết luận

Học phần Màu sắc và Hình cơ bản không chỉ cung cấp tri thức nền tảng về ngôn ngữ tạo hình mà còn là bộ phận cho sự phát triển tư duy sáng tạo trong mỹ thuật ứng dụng. Phân tích thực trạng cho thấy nhiều hạn chế trong nội dung chương trình, phương pháp giảng dạy và điều kiện hỗ trợ học tập, dẫn đến sinh viên chưa phát huy được khả năng sáng tạo độc lập. Bài viết đề xuất các giải pháp như: đổi mới chương trình theo hướng mở và ứng dụng, áp dụng phương pháp dạy học tương tác và dự án, tăng cường ứng dụng công nghệ số, đồng thời, nâng cao năng lực đội ngũ giảng viên và cải thiện cơ sở vật chất. Những định hướng này không chỉ giúp nâng cao hiệu quả giảng dạy mà còn góp phần đào tạo nguồn nhân lực thiết kế có khả năng thích ứng với bối cảnh phát triển của xã hội đương đại.

Tài liệu tham khảo

- [1] J. Itten, *The Elements of Color*. New York: Van Nostrand Reinhold, 1970.
- [2] J. Albers, *Interaction of Color*. New Haven: Yale University Press, 2013.
- [3] R. Arnheim, *Art and Visual Perception: A Psychology of the Creative Eye*. Berkeley: University of California Press, 1974.
- [4] N. X. Tiên, “Đào tạo mỹ thuật ứng dụng trong bối cảnh toàn cầu hóa và công nghiệp 4.0,” in *Hội thảo Khoa học Quốc tế: Phát huy sáng tạo nghệ thuật và đào tạo mỹ thuật ứng dụng thúc đẩy hội nhập quốc tế*, Trường Đại học Kiến trúc Hà Nội, 2023.
- [5] Báo Văn hóa Nghệ thuật, “Đào tạo mỹ thuật ứng dụng phải vận động để bắt kịp xu hướng mới,” *Báo Văn hóa*, Aug. 2023. [Online]. Available: <https://baovanhoa.vn/giao-duc/dao-tao-my-thuat-ung-dung-phai-van-dong-de-bat-kip-xu-huong-moi-61652.html>
- [6] Arena Multimedia, “Nâng cao chất lượng học tập với ứng dụng VR/AR trong giáo dục,” *Arena Multimedia Việt Nam*, Mar. 16, 2023. [Online]. Available: <https://www.arena-multimedia.vn/tin-multimedia/nang-cao-chat-luong-hoc-tap-voi-ung-dung-vr-ar-trong-giao-duc-va-dao-tao>
- [7] N. V. Chung, “Màu sắc trong học tập, thiết kế và các phương pháp tiếp cận cho sinh viên khối ngành mỹ thuật,” *Tạp chí Khoa học và Công nghệ, Trường Đại học Văn hóa Thể thao và Du lịch Thanh Hóa*, no. 22, Nov. 2024.